Rekenkamer Waterschap Aa en Maas

Kern van het onderzoek

Tussen ambitie en realiteit

Rekenkameronderzoek naar inwonerparticipatie bij waterschap Aa en Maas

De Rekenkamer van Aa en Maas onderzocht het participatie-beleid van het waterschap. Hoe het waterschap inwonerparticipatie in de projectenpraktijk uitvoert. Hoe inwoners de door het waterschap gekozen werkwijze ervaren. Deze speciale uitgave is een handreiking voor bestuurders met: de 5 belangrijkste participatietips en een handvat voor gesprekken tussen AB, DB en ambtelijke organisatie.

Hoofdconclusie rekenkameronderzoek
Het waterschap Aa en Maas voldoet aan de wettelijke vereisten voor inwonerparticipatie, zoals vastgelegd in de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Het participatiebeleid sluit aan bij deze wetgeving en is zelfs ambitieuzer. Het is voor het waterschap een vanzelfsprekendheid om de inbreng van de streek en haar inwoners mee te nemen. In de praktijk blijkt het lastig om de verschillende ambities ten aanzien van participatie waar te maken. De behoefte om invulling te geven aan deze ambities kan ten koste gaan van aandacht voor die inwoners die het meeste beïnvloed worden door het voorliggende plan en/of de uitvoering.

Top-5 participatietips voor bestuur

1. Breng het doel van inwonerparticipatie in de projectenpraktijk **terug naar de kern**: participatie in de gebiedsprojecten is bedoeld voor betere plannen, efficiëntere uitvoering en draagvlak. Nevendoelen vertroebelen het proces.
2. Stel een **afwegingskader** op voor inwonerparticipatie in de projectenpraktijk, met maatwerk voor impact, grootte, omgeving en direct en indirect betrokkenen.
3. Kies vaker voor **praktisch haalbare en doelmatige participatie**. Beperk bijvoorbeeld de inwonersbetrokkenheid bij kleinere en enkel op water gerichte opgaven tot direct aanwonenden en perceeleigenaren. Betrek bij grotere projecten en projecten met een bredere doelstelling juist wel een bredere groep inwoners.
4. **Borg** in participatieprocessen met inwoners een transparante en vlotte besluitvorming, leg afspraken en resultaten altijd vast en koppel deze terug en houd oog voor een duurzaam persoonlijk contact.
5. Sta periodiek als AB stil bij de **rolinvulling van AB-leden** en de **rolverdeling tussen DB en AB**. Vraag actief om ervaringen uit de ambtelijke organisatie met bestuur en inwonersparticipatie, zodat het gesprek ook gevoed vanuit de praktijk kan worden gevoerd.

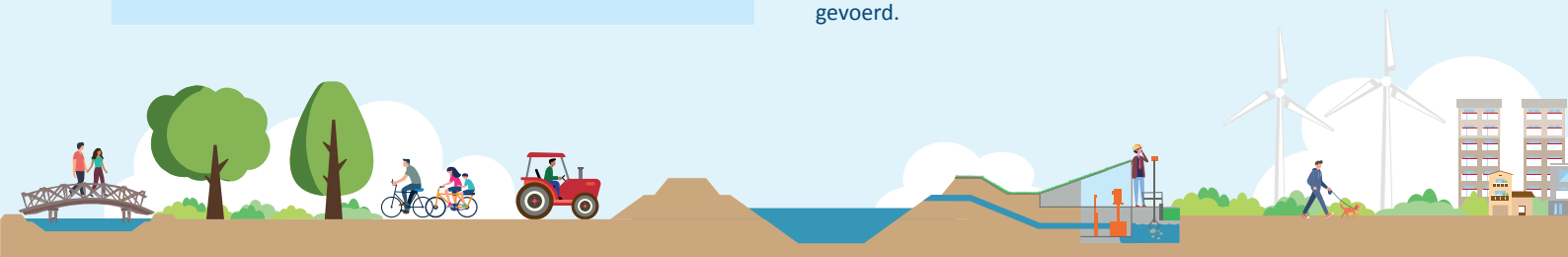

Colofon

Uitgave van de Rekenkamer Waterschap Aa en Maas, mei 2025.
Deze uitgave hoort bij het rapport:
Tussen ambitie en realiteit | Rekenkameronderzoek naar inwonerparticipatie bij waterschap Aa en Maas

Handvat voor bestuurders

Participatiekompas als gespreksinstrument

Het Participatiekompas is een hulpmiddel voor algemeen bestuur (AB) en dagelijks bestuur (DB) om te formuleren op welke manier zij in verbinding willen staan met inwoners bij het realiseren van de opgaven. Benut het kompas voor gesprekken over het samenspel tussen AB, DB en ambtelijke organisatie.

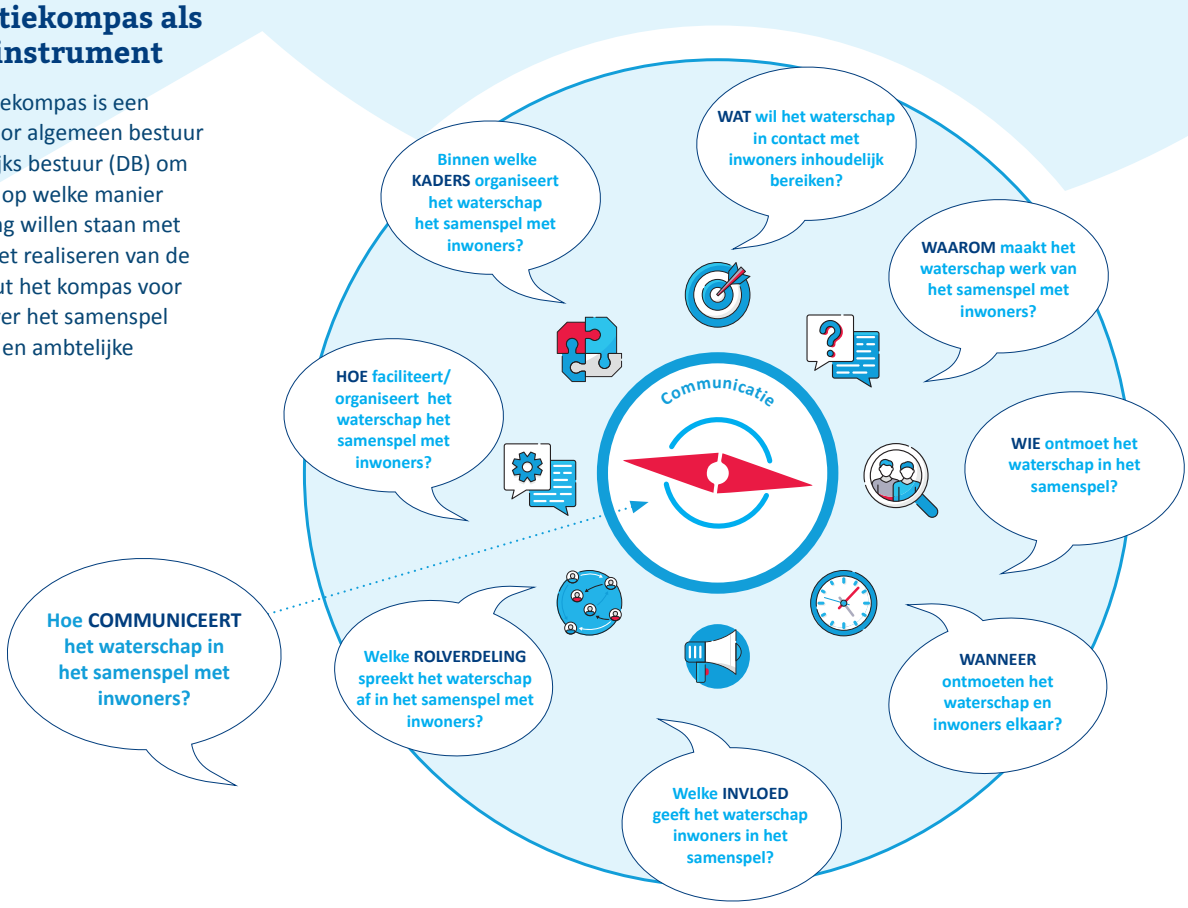

Rollen algemeen bestuur bij inwonerparticipatie

Het algemeen bestuur (AB) heeft soms geen rol bij participatieprocessen en wordt soms tussentijds geïnformeerd over participatie (passief). Een enkele keer heeft het AB een actieve rol, adviserend bij lastige dilemma's of richtinggevend richting gevend in het proces. Onderstaand overzicht kan behulpzaam zijn om periodiek stil te staan bij de rollen van het AB en DB bij participatieprocessen - *tip 5 uit de participatietips voor bestuur*. Het verdiept op de vraag in het Participatiekompas over ROLVERDELING in het samenspel met inwoners.

Volksvertegenwoordigende rol

Vooraf — Tussentijds — Achteraf

Kaderstellende rol — **Controlerende rol**

Welke rol kies je in het participatieproces?

invloed op inhoud

Agendasetter Zorgt dat bepaalde thema's op de gespreksagenda terecht komen

Gespreksdeelnemer Gaat zelf in gesprek met samenleving over thema's

Gastvrouw/Gastheer Nodigt mensen uit om het over een bepaald thema te hebben en faciliteert het gesprek

Interviewer Haalt ideeën en meningen op in de samenleving

passief — **actief**

Toeschouwer Is aanwezig en beziet hoe het participatieproces doorlopen wordt

Gespreksleider Zorgt dat er een goed gesprek over inhoud gevoerd kan worden door de samenleving

invloed op proces

Rekenkamer Waterschap Aa en Maas

Op de participatieladder

Maatwerk is vastgelegd in het participatiebeleid (2022) van het waterschap. De aanpak is erop gericht om ruimte te bieden voor beïnvloeding wanneer dat mogelijk en passend is bij het project. Het waterschap gebruikt de participatieladder om de best passende invloed van inwoners te bepalen en een passende bestuursstijl. Het verdiept op de vraag in het Participatiekompas over de INVLOED van inwoners.

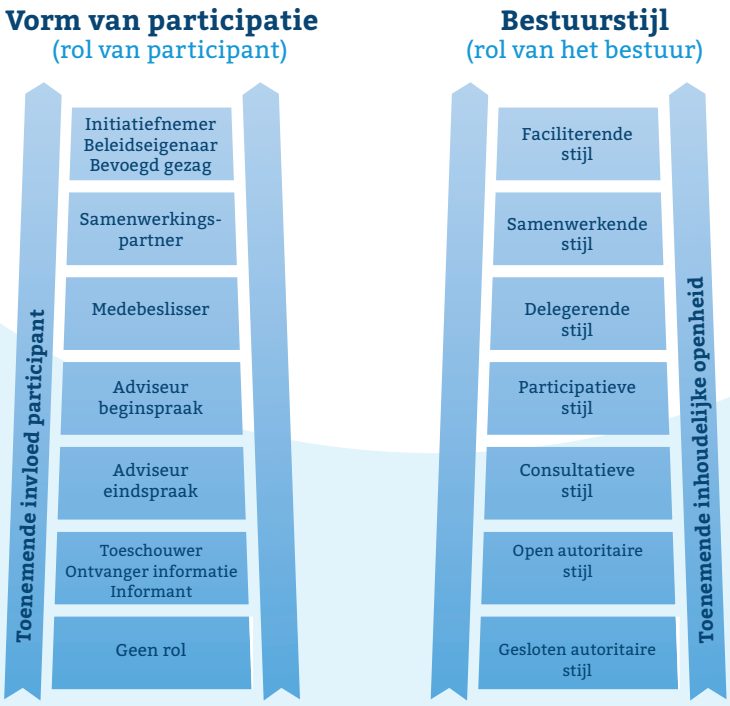

Wettelijke vereisten

Het overzicht van wettelijke vereisten voor participatie geeft inzicht in wanneer participatie moet plaatsvinden en hoe dat moet worden vastgelegd en verantwoord. Een handig handvat voor het AB en DB in de kaderstellende en controlerende rol.

Instrument waterschap	Participatie	Regels Omgevingswet en Wet versterking participatie op decentraal niveau
Omgevings-vergunning waterschap	Niet verplicht	De initiatiefnemer moet aangeven of en zo ja hoe hij aan participatie heeft gedaan en wat de resultaten daarvan zijn (aanvraagvereiste). Het bevoegd gezag betrekt deze informatie bij de integrale belangenafweging.
Waterschaps-verordening	Verplicht	Motiveringsplicht: het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn. Het waterschap geeft ook aan op welke wijze invulling is gegeven aan het eigen participatiebeleid.
Waterbeheer-programma (Waterbeheerplan)	Verplicht	Motiveringsplicht: het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn. Het waterschap geeft ook aan op welke wijze invulling is gegeven aan het eigen participatiebeleid.
Projectbesluit	Verplicht	Het bevoegd gezag publiceert uiterlijk bij de start van de verkenning voor het projectbesluit een ‘kennisgeving participatie’. Zowel voor de voorkeursbeslissing als voor het projectbesluit geldt de motiveringsplicht: het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn. Het waterschap geeft ook aan op welke wijze invulling is gegeven aan het eigen participatiebeleid.
Participatie-verordening	n.v.t.	Opstellen van participatieverordening is verplicht. In de verordening kan het uitdaagrecht als participatievorm worden toegevoegd.

Het rekenkameronderzoek

Rekenkamer Waterschap Aa en Maas

Deze tijdlijn toont de aanpak, schaal en reikwijdte van het onderzoek.

Ambtelijk Bestuurlijk Inwoners

2024

September

Verdieping op onderzoeksvragen. Documenten- en bronnenonderzoek

Oktober

Enquête onder **22 projectleiders en omgevingsmanagers** van 38 gebiedsprojecten van het waterschap (respons op enquête 83%)

21 november

Tijdens de Schouwdag participatie toetsten **19 waterschapsmedewerkers** en **6 AB- en DB-leden** de eerste resultaten van enquête, ze verrijkten de analyse

3 december

Interview met **portefeuillehouder participatie uit het dagelijks bestuur** over eerste resultaten

13 december

Presentatie eerste resultaten in **algemeen bestuur (AB)**

2025

januari tot april

Verdiepend onderzoek binnen 3 gebiedsprojecten:

- Interviews met **3 waterschaps-medewerkers** en **1 projecten-portefeuillehouder**
- Interviews met **11 inwoners** die direct betrokken zijn
- Straatinterviews in Vortum Mullem met **18 omwonenden** die juist niet betrokken zijn
- Observatie tijdens een inloopbijeenkomst in Grave waar **ca. 50 inwoners** en **4 waterschapsmedewerkers** aan deelnamen

Mei

Rapportage, conclusies en aanbevelingen **ambtelijk** en **bestuurlijk** hoor en wederhoor

12 juni

Presentatie rapport commissie algemeen bestuur